

Valentín Bou Franch*

Nacionalitat i ciutadania de la Unió Europea

En aquesta publicació, els parlaré de la nacionalitat i la ciutadania de la Unió Europea.

Amb caràcter introductori us comente que la definició de nacionalitat és el vincle jurídic que uneix més estretament, de manera més eficaç, l'individu al qual se li confereix aquesta nacionalitat amb la població de l'estat que li va atorgar aquesta nacionalitat.

La relació entre la nacionalitat estatal i la ciutadania europea es va establir amb el Tractat de Maastricht que va crear la Unió Europea. Aquest tractat va regular per primera vegada la ciutadania de la Unió Europea en signar que: "Es crea una ciutadania de la Unió Europea. Serà ciutadà de la Unió Europea tota persona que ostente la nacionalitat d'un estat membre". Aquesta redacció va plantejar dubtes, perquè no aclaria si la noció de ciutadania europea se superposava o absorbia a les diferents nacionalitats estatals. Per això, aquesta relació es va intentar millorar amb les reformes posteriors.

Aquesta obra està protegida amb una [Llicència Creative Commons Reconeixement – No Comercial – Sense obra derivada](#)

Amb el suport del Programa Erasmus+ de la Unió Europea

---

* Catedràtic de Dret Internacional Públic. Universitat de València (Espanya).

En primer lloc, el Tractat d'Amsterdam va afegir a aquesta relació una frase addicional en la qual assenyalava que “La ciutadania de la Unió Europea serà complementària i no substitutiva de la ciutadania nacional”. Aquesta redacció va ser criticada, ja que donava a entendre que la nacionalitat estatal és insuficient i necessita complementar-se amb la ciutadania europea.

Per això hem arribat a la situació actual, en la qual s'afirma que “La ciutadania europea s'afegeix a la ciutadania nacional, sense substituir-la”.

Aquesta relació té importants conseqüències pràctiques.

En primer lloc, la condició de nacional d'un estat membre roman inalterada: tindrem els drets que ens reconega la nostra constitució (espanyola, francesa...), mentre visquem en el nostre territori nacional.

I, en segon lloc, en ser ciutadans europeus, tindrem un nou estatut jurídic (compost per més i diferents drets). Aquests drets es caracteritzen per tres notes: (1) són drets comuns a tots els ciutadans europeus; (2) són drets que es poden gaudir en el territori de tots els estats membres; i (3) cap estat membre pot per si sol crear, modificar o derogar aquests drets. Només es poden alterar o suprimir per normes europees.

Aquests nous drets són els que us comentarem en aquesta col·lecció de publicacions multimèdia.

Pel que fa a l'adquisició de la ciutadania europea, hem de recordar sempre que serà ciutadà europeu tota persona que tinga la nacionalitat d'un estat membre. D'ací es deriven tres idees importants:

1) adquirir la ciutadania europea depèn exclusivament de tenir o adquirir la nacionalitat d'un estat membre;

2) l'adquisició de la ciutadania europea és automàtica: no fa falta cap tràmit procedimental una vegada s'és nacional d'un estat membre; i

3) hem de recordar una declaració intergovernamental, annexa al Tractat de Maastricht, en la qual s'afirmava que: "la qüestió de si una persona posseeix una nacionalitat determinada es resoldrà únicament remetent-se al dret nacional de l'estat membre de què es tracte".

En la pràctica, s'han generat dos tipus de problemes. El primer es refereix a la possible naturalització d'immigrants legals o regulars.

Encara que aquesta és una competència de cada estat membre, la Comissió Europea i el Consell han elaborat uns principis bàsics comuns, afavorint la integració d'aquests immigrants de llarga residència.

Això no s'aplica als immigrants irregulars: el que els espera és una ordre de retorn i la prohibició de reingrés durant set anys.

El segon problema es deu al fet que diversos estats membres han concedit naturalitzacions molt favorables a inversors estrangers, amb nul·la o molt escassa residència a la Unió Europea.

Per a aquests casos, la Comissió Europea exigeix un “vincl genuí”, és a dir, un període mínim de residència. És un límit a la concessió discrecional de la nacionalitat pels estats membres. He d’assenyalar, no obstant això, que aquest és un tema no resolt: la Comissió Europea ha creat un grup d’experts per a establir uns mínims comuns a tots els estats membres.

La pèrdua de la ciutadania europea es produeix quan es perd la nacionalitat d’un estat membre. La pèrdua de la nacionalitat és una competència sobirana de cada estat membre, però “ha d’exercir-se respectant el dret europeu”.

Això també ha generat dos problemes pràctics. En un cas judicial, un nacional austríac va adquirir la nacionalitat alemanya, perdent automàticament l’austríaca. Posteriorment, Alemanya va descobrir frau en la documentació de naturalització i va decidir la retirada de la nacionalitat alemanya. Com que no va recuperar la nacionalitat austríaca, es va convertir en apàtrida, perdent per això la ciutadania europea.

El Tribunal de Justícia de la Unió Europea va resoldre aquest assumpte afirmant que els tribunals nacionals han de comprovar que la decisió de

retirada respecta el principi de proporcionalitat en relació amb el dret de la Unió. Cal comprovar que la pèrdua de la nacionalitat per naturalització està justificada en relació amb: (1r) la gravetat de la infracció comesa per l'interessat; (2n) el temps transcorregut entre la decisió de naturalització i la decisió de la retirada; i (3r) la possibilitat de l'interessat de recuperar la nacionalitat d'origen.

El segon problema consisteix en l'aparició d'una excepció important. El Tribunal de Justícia ha sostingut que no pot denegar-se la residència ni el permís de treball a un immigrant irregular en un estat membre amb fills menors d'edat al seu càrrec que sí que siguen nacionals d'aquest país.

La justificació és que la negativa a concedir tal dret al pare privaria els fills del gaudi efectiu dels seus drets com a ciutadans europeus, ja que els obligaria a abandonar el territori de la Unió.

